

Mihai GICOVEANU

DOI BOIERI MOLDOVENI: IORGU VÂRNAV LITEANU – TATĂL ȘI FIUL¹

Cuvinte - cheie: *familia Vârnav, Liteni, vornicul Iorgu Vârnav Liteanu, diplomatul Gheorghe Vârnav Liteanu, testament.*

Atestată documentar la mijlocul secolului al XVI-lea², în Secuieni - Neamț, familia boierească Vârnav a cunoscut o evoluție ascendentă, datorită legăturilor de rudenie pe care le-a dezvoltat cât și perspicacității pe care a dovedit-o în exploatarea oportunităților generate de diverse conjuncturi politice. Punctul culminant al influenței sale a fost atins în veacul al XIX-lea, când reprezentanți ai acestei familii au ocupat funcții importante în stat, ori s-au remarcat prin activități filantropice și culturale. În acest sens, îi amintim pe postelnicul Ioan Vârnav de la Tudora, doctorul și omul politic Constantin Vârnav³, vornicul Iorgu Vârnav de la Liteni, monahul Scarlat V. Vârnav⁴, inginerul Scarlat C. Vârnav⁵, Nicu Vârnav - președinte al Tribunalului Botoșani⁶, Costache Vârnav⁷ - ispravnic al ținutului Botoșani, diplomatul Iorgu Vârnav Liteanu și alții.

Despre Vârnavii din secolele XVI - XVIII am făcut referiri cu un alt prilej⁸. De aceea, nu vom relua decât fragmentar anumite informații. Despre cei din secolul al XIX-lea există numeroase documente, publicate parțial, care ar putea asigura suportul unei sinteze și chiar a unor monografii dedicate membrilor marcanți ai acestei familii, ce au dovedit multiple abilități profesionale, politice și culturale. În cele ce urmează, nu ne propunem să realizăm un tablou integral al familiei Vârnav din secolului al XIX-lea; ne vom opri la boierii Iorgu Vârnav Liteanu, tatăl și fiul, oameni politici importanți care și-au adus o contribuție remarcabilă la formarea și consolidarea României moderne.

Iorgu Vârnav de la Liteni era fiul banului Enache Vârnav⁹ și al Mariei Cantacuzino Pașcanu¹⁰. Bunicul său patern, Toader Vârnav¹¹, a fost vistiernic al

¹Lucrarea a fost prezentată în ședința din 8 septembrie 2015 a Filialei Iași a Comisiei Naționale de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Române.

²DRH, A, vol. VI, 2008, pp. 513 - 514, nr. 286. Act din 5 ianuarie 1561.

³Ionel Maftei, *Personalități ieșene*, vol. I, Iași, EJ, 1972, p. 599.

⁴C. Paradais, *Un ctitor uitat, Scarlat Vârnav*, Iași, EJ, 1984.

⁵D. Păuleanu, *Constanța. Aventura unui proiect european*, Constanța, edit. Ex Pontos, 2003, pp. 44, 411, 425 - 439, 482 - 493.

⁶Artur Gorovei, *Monografia orașului Botoșani*, Botoșani, 1926, pp. 386 - 387.

⁷*Ibidem*, p. 153.

⁸Mihai Gicoveanu, *Boierii Vârnav în secolele XVII - XVIII*. Comunicarea a fost prezentată în ședința din 10 iunie 2014 a Filialei Iași a Comisiei Naționale de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Române.

⁹Artur Gorovei, *op. cit.*, p. 153.

⁹Artur Gorovei, *op. cit.*, p. 153. Academiei Române.

⁸Mihai Gicoveanu, *Boierii Vârnav în secolele XVII - XVIII*. Comunicarea a fost prezentată în ședința din 10 iunie 2014 a Filialei Iași a Comisiei Naționale de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a

⁷*Ibidem*, p. 153.

⁶Artur Gorovei, *Monografia orașului Botoșani*, Botoșani, 1926, pp. 386 - 387.

⁵D. Păuleanu, *Constanța. Aventura unui proiect european*, Constanța, edit. Ex Pontos, 2003, pp. 44, 411, 425 - 439, 482 - 493.

⁴C. Paradais, *Un ctitor uitat, Scarlat Vârnav*, Iași, EJ, 1984.

³Ionel Maftei, *Personalități ieșene*, vol. I, Iași, EJ, 1972, p. 599.

²DRH, A, vol. VI, 2008, pp. 513 - 514, nr. 286. Act din 5 ianuarie 1561.

Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Române.

¹Lucrarea a fost prezentată în ședința din 8 septembrie 2015 a Filialei Iași a Comisiei Naționale de

Cantacuzino Pașcanu¹⁰. Bunicul său patern, Toader Vârnav¹¹, a fost vistiernic al Iorgu Vârnav de la Liteni era fiul banului Enache Vârnav⁹ și al Mariei consolidarea României moderne.

oamenii politici importanți care și-au adus o contribuție remarcabilă la formarea și din secolului al XIX-lea; ne vom opri la boierii Iorgu Vârnav Liteanu, tatăl și fiul, cele ce urmează, nu ne propunem să realizăm un tablou integral al familiei Vârnav acestei familii, ce au dovedit multiple abilități profesionale, politice și culturale. În suportul unei sinteze și chiar a unor monografii dedicate membrilor marcanți ai XIX-lea există numeroase documente, publicate parțial, care ar putea asigura aceea, nu vom relua decât fragmentar anumite informații. Despre cei din secolul al Despre Vârnavii din secolele XVI - XVIII am făcut referiri cu un alt prilej⁸. De diplomatul Iorgu Vârnav Liteanu și alții.

Tribunalului Botoșani⁶, Costache Vârnav⁷ - ispravnic al ținutului Botoșani, Scarlat V. Vârnav⁴, inginerul Scarlat C. Vârnav⁵, Nicu Vârnav - președinte al și omul politic Constantin Vârnav³, vornicul Iorgu Vârnav de la Liteni, monahul culturale. În acest sens, îi amintim pe postelnicul Ioan Vârnav de la Tudora, doctorul au ocupat funcții importante în stat, ori s-au remarcat prin activități filantropice și influenței sale a fost atins în veacul al XIX-lea, când reprezentanți ai acestei familii oportunităților generate de diverse conjuncturi politice. Punctul culminant al rudenie pe care le-a dezvoltat cât și perspicacității pe care a dovedit-o în exploatarea familia boierească Vârnav a cunoscut o evoluție ascendentă, datorită legăturilor de Atestată documentar la mijlocul secolului al XVI-lea², în Secuieni - Neamț,

diplomatul Gheorghe Vârnav Liteanu, testament.

Cuvinte - cheie: *familia Vârnav, Liteni, vornicul Iorgu Vârnav Liteanu,*

DOI BOIERI MOLDOVENI: IORGU VÂRNAV LITEANU – TATĂL ȘI FIUL¹

Mihai GICOVEANU

treilea și mare medelnicer. Prin căsătoria cu Safta Lascăr, nepoată a postelnicului Vasile Silion¹², Toader Vârnăv a intrat în posesia satului Liteni - Suceava, moșie ce s-a transformat din „*așezare părințască*” a silioneștilor în reședință a vârnăveștilor amintiți. Banul Enache Vârnăv a murit tânăr, în 1808¹³, lăsând în urmă cinci copii (doi băieți și trei fete)¹⁴, o avere importantă¹⁵, dar și multe datorii. După moartea mamei lor, petrecută între 1827 și 1832¹⁶, fiind majori, frații Iorgu și Alecu Vârnăv și-au împărțit averea părintească ce mai rămăsese după asigurarea zestrei pentru cele două surori, susținerea materială a maicii Eupraxia de la Văratec și achitarea datoriilor casei. Lui Iorgu i-au rămas satele Liteni, Rotunda, Vercicani și o parte din Corni¹⁷.

Iorgu Vârnăv Liteanu s-a născut în 1802 la Liteni. Mai era numit și Iordache. Ambele prenume sunt diminutive ale lui Gheorghe, cum mai este consemnat în documente rareori. Locativul Liteanu, așa cum este cunoscut din 1851, și l-a asociat, probabil, pentru a nu fi confundat cu alți membri ai familiei Vârnăv, contemporani cu el. Pe parcursul a cinci ani, între 1839 și 1844, a obținut rangurile de spătar, agă și vornic¹⁸. De asemenea, a îndeplinit funcțiile de ispravnic al ținutului Suceava și director al „*Departamentului din Lăuntru*” și locțiitor de ministru¹⁹, a fost în mai multe mandate membru al Adunării Obștești²⁰.

Deși prin pozițiile publice și politice pe care le reprezenta părea a fi un sprijinitor al domnitorului moldovean Mihail Sturza, pierderea subită a funcțiilor între anii 1847 - 1848, evidențiază un om Iorgu Vârnăv Liteanu opozant al puterii. Această stare este reflectată și de o poruncă din data de 1 iulie 1848, prin care vornicului îi era interzis să intre în Iași, deoarece prezența sa în capitala țării „*este de prisos, fiindcă s-au*

¹⁰ Fiică a marelui logofăt Iordache Cantacuzino Pașcanu și a Anei Ventura.
¹¹ Toader Vârnăv, al treilea vistier și medelnicer, fiul lui Sandu Vârnăv, s-a căsătorit cu Safta Lascăr, nepoată a lui Vasile Silion (Deși Vasile Silion îl numește uneori în documente ginere pe Toader Vârnăv, el îi era de fapt nepot). A primit o zestre consistentă de la socrii săi și și-a stabilit reședința la Liteni – Suceava (Despre el a se vedea la Eugen Nicolau, *Sate pe Jijia de Sus*, vol. II, Iași, IRGH, 2005, pp. 236 - 237; *Creșterea colecțiilor Academiei Române pe anul 1907*, București, 1908, p. 222; N. Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. XXI, 1911, pp. 285 – 298; vol. XXII, București, 1913, p.132; D. Dan, „*Inscripția de pe piatra mormântală a Silioneștilor de la M-rea Sucevița*”, în AG, vol. II (ediție anastasică), 1913, Iași, 2007, pp. 68 - 69; Mircea Ciubotaru, „*Neamul boierilor Silion în sec. al XVI-lea - al XVIII-lea*”, în *Prutul*, nr. 51 - 52, 2013, pp.19 - 21. Este confundat uneori cu Toader stolnicul.
¹² Eugen Nicolau, *op. cit.*, pp. 237 - 239 și pp. 256 - 259.
¹³ *Urmașilor mei... Testamente din anii 1863 - 1870*, vol. II, Antologie și precuvântare de Liviu Papuc și Olga Iordache, Iași, edit. TipoMoldova, 2011, p. 328.
¹⁴ Alecu, Iorgu, Safta căs. Iamandi, Catinca căs. Canano și Eupraxia-maică la mânăstirea Văratec.
¹⁵ N. Iorga, *op. cit.*, vol. XXI, pp. 286 - 298.
¹⁶ În 1827 trăia (T. Codrescu, *Uricariul*, vol. VII, Iași, 1886, p.164); în 1832, moșia Liteni era stăpânită de „*frații Alecu și Iorgu Vârnăvești*” (*Catagrafia fiscală a Moldovei din anul 1831*. Editată de Corneliu Istrati, Iași, Edit. Univ. „Al. I. Cuza”, 2009, pp. 76 și 139), semn că Maria Vârnăv murise între timp.
¹⁷ Eugen Nicolau, *op. cit.*, p. 262.
¹⁸ *Marea Arhondologie a boierilor Moldovei (1835 - 1856)*, Editată de Mihai Răzvan Ungureanu, Iași, Edit. Univ. „Al. I. Cuza”, 1997, p. 293.
¹⁹ *Ibidem*.
²⁰ *Analele parlamentare ale României*, vol. XII/2, București, 1902, pp.7 -14, 17, 20 - 31, 35, 46 etc.

Deși prin pozițiile publice și politice pe care le reprezenta părea a fi un sprijinitor al domnitorului moldovean Mihail Sturza, pierderea subită a funcțiilor între anii 1847 - 1848, evidențiază un om Iorgu Vârnăv Liteanu opozant al puterii. Această stare este reflectată și de o poruncă din data de 1 iulie 1848, prin care vornicului îi era interzis să intre în Iași, deoarece prezența sa în capitala țării „*este de prisos, fiindcă s-au*

treilea și mare medelnicer. Prin căsătoria cu Safta Lascăr, nepoată a postelnicului Vasile Silion¹², Toader Vârnăv a intrat în posesia satului Liteni - Suceava, moșie ce s-a transformat din „*așezare părințască*” a silioneștilor în reședință a vârnăveștilor amintiți. Banul Enache Vârnăv a murit tânăr, în 1808¹³, lăsând în urmă cinci copii (doi băieți și trei fete)¹⁴, o avere importantă¹⁵, dar și multe datorii. După moartea mamei lor, petrecută între 1827 și 1832¹⁶, fiind majori, frații Iorgu și Alecu Vârnăv și-au împărțit averea părintească ce mai rămăsese după asigurarea zestrei pentru cele două surori, susținerea materială a maicii Eupraxia de la Văratec și achitarea datoriilor casei. Lui Iorgu i-au rămas satele Liteni, Rotunda, Vercicani și o parte din Corni¹⁷.

făcut scândăloase liniștii publicului”²¹. Sub pretextul încercării de a stopa epidemia de holeră care se manifesta în țară, boierul a fost consemnat un timp la moșia sa din Liteni. Iar când Liteanu a plecat să-și viziteze sora bolnavă, la Văratec, i s-a cerut întoarcerea grabnică²².

După convocarea Adunărilor ad-hoc, vornicul Iorgu Vârnăv Liteanu a dovedit că era un patriot adevărat și un sprijinitor al unirii. Din aceste sentimente și pentru că era interesat de obținerea unui loc în Divanul țării, el protesta la 8 iulie 1857 împreună cu alți mari proprietari față de neregulile autorităților ținutului Suceava, cu sediul la Fălticeni, acuzându-le că „*au prefăcut în administrația ținutului, în curs de zece luni, șapte implinitori de dregători până acum, numai spre a putea ajunge la scopul lui. A schimbat în ramul decanicesc președinții și mädularile, cu aceeași măsură și tot pe acel țel. A lăsat netrecuți în listele electorale un număr însemnat de proprietari îndrituiți și fără vreo categorie. A trecut în aceleași liste persoane fără însușirile cerute de înaltul firman, amestecand, între altele, și fețe supuse austrieceșc(...) numai pentru a înjgheba partida d-lui postelnic Neculai Istrati*”²³. În aceeași zi, cu sprijinul unora dintre cei 18 alegători ai marilor proprietari, separat de votul antiunioniștilor, vornicii Iorgu Vârnăv Liteanu și Alecu Forăscu au fost aleși deputați de Suceava în Divanul ad-hoc²⁴.

Desemnat membru în Adunarea electivă a Moldovei, vornicul Iorgu Vârnăv Liteanu a fost invalidat la 30 decembrie 1858, deoarece urmare a unei contestații s-au revalidat voturile și s-a constatat că pe buletinul care-l detașa de ceilalți doi contracandidați s-a scris Liteanu, și nu Vârnăv²⁵! Cu siguranță, acest eveniment l-a marcat destul de mult. Câteva zile mai târziu, a avut totuși tăria ca prin retragerea²⁶ numelui său de pe lista celor 38 de candidați la domnia Moldovei, să favorizeze alegerea lui Al. I. Cuza. După 24 ianuarie 1859, s-a desprins treptat de viața politică românească agitată. Știrile vremii mai amintesc rareori despre el.

A fost căsătorit cu Anastasia Rosetti, fiică a hatmanului Matei Rosetti și a Smarandei Miculescu, care divorțase²⁷ de Sandu Miculescu de la Șerbești. Cei doi au avut șapte copii: Iorgu, Alexandru, Smaranda căs. Hențescu, Maria căs. Cazimir, Natalia căs. Paladi, Safta căs. Beldiman, Elena căs. Cristescu²⁸.

Familia numeroasă, dar și tradițiile înaintașilor săi, i-au impus lui Iorgu Vârnăv Liteanu să-și administreze veniturile în condiții optime. Avere sa era apreciată în

²¹ *Documente privitoare la anul revoluționar 1848 în Moldova*. Volum întocmit de Gheorghe Ungureanu, București, 1960, nr. 280.

²² *Ibidem*, nr. 285, 287, 291 și 311.

²³ *Actes et documents relatifs a l'histoire de la regeneration de la Roumanie*, publié par Genadius Petrescu, Demetre Sturdza et Demetre C. Sturdza, vol. V, București, 1890, pp. 196 - 197, nr. 1542.

²⁴ *Ibidem*, nr. 1543, pp. 199 - 200.

²⁵ *Ibidem*, vol. VIII, 1900, pp. 191 - 193 și 201 - 202, nr. 2416.

²⁶ Într-o scrisoare din 8 februarie 1878, marele diplomat Mihail Kogălniceanu îi amintea lui Iorgu Vârnăv Liteanu, fiul, de vremea când părintele său „*n-a reculat niciodată de a servi țara, chiar cu sacrificii*” (Vasile Kogălniceanu, *Acte și documente din corespondența diplomatică a lui Mihail Kogălniceanu*, vol. I, București, 1893, p. 37).

²⁷ *Documentele familiei Miculescu*. Volum întocmit de Petronel Zahariuc și Lucian Valeriu Lefter, Iași, Edit. Univ. ”Al. I. Cuza”, 2014, nr. 359 - 363.

²⁸ Artur Gorovei, *op. cit.*, p. 147.

²¹ *Documente privitoare la anul revoluționar 1848 în Moldova*. Volum întocmit de Gheorghe Ungureanu, București, 1960, nr. 280.

²² *Ibidem*, nr. 285, 287, 291 și 311.

²³ *Actes et documents relatifs a l'histoire de la regeneration de la Roumanie*, publié par Genadius Petrescu, Demetre Sturdza et Demetre C. Sturdza, vol. V, București, 1890, pp. 196 - 197, nr. 1542.

²⁴ *Ibidem*, nr. 1543, pp. 199 - 200.

²⁵ *Ibidem*, vol. VIII, 1900, pp. 191 - 193 și 201 - 202, nr. 2416.

²⁶ Într-o scrisoare din 8 februarie 1878, marele diplomat Mihail Kogălniceanu îi amintea lui Iorgu Vârnăv Liteanu, fiul, de vremea când părintele său „*n-a reculat niciodată de a servi țara, chiar cu sacrificii*” (Vasile Kogălniceanu, *Acte și documente din corespondența diplomatică a lui Mihail Kogălniceanu*, vol. I, București, 1893, p. 37).

²⁷ *Documentele familiei Miculescu*. Volum întocmit de Petronel Zahariuc și Lucian Valeriu Lefter, Iași, Edit. Univ. ”Al. I. Cuza”, 2014, nr. 359 - 363.

²⁸ Artur Gorovei, *op. cit.*, p. 147.

Liteanu să-și administreze veniturile în condiții optime. Avere sa era apreciată în Familia numeroasă, dar și tradițiile înaintașilor săi, i-au impus lui Iorgu Vârnăv Natalia căs. Paladi, Safta căs. Beldiman, Elena căs. Cristescu²⁸.

avut șapte copii: Iorgu, Alexandru, Smaranda căs. Hențescu, Maria căs. Cazimir, Smarandei Miculescu, care divorțase²⁷ de Sandu Miculescu de la Șerbești. Cei doi au avut șapte copii: Iorgu, Alexandru, Smaranda căs. Hențescu, Maria căs. Cazimir, A fost căsătorit cu Anastasia Rosetti, fiică a hatmanului Matei Rosetti și a românească agitată. Știrile vremii mai amintesc rareori despre el.

alergarea lui Al. I. Cuza. După 24 ianuarie 1859, s-a desprins treptat de viața politică numelui său de pe lista celor 38 de candidați la domnia Moldovei, să favorizeze marcat destul de mult. Câteva zile mai târziu, a avut totuși tăria ca prin retragerea²⁶ contracandidați s-a scris Liteanu, și nu Vârnăv²⁵! Cu siguranță, acest eveniment l-a revalidat voturile și s-a constatat că pe buletinul care-l detașa de ceilalți doi Liteanu a fost invalidat la 30 decembrie 1858, deoarece urmare a unei contestații s-au Desemnat membru în Adunarea electivă a Moldovei, vornicul Iorgu Vârnăv deputați de Suceava în Divanul ad-hoc²⁴.

votul antiunioniștilor, vornicii Iorgu Vârnăv Liteanu și Alecu Forăscu au fost aleși aceeași zi, cu sprijinul unora dintre cei 18 alegători ai marilor proprietari, separat de *austrieceșc(...) numai pentru a înjgheba partida d-lui postelnic Neculai Istrati*”²³. În *insușirile cerute de înaltul firman, amestecand, între altele, și fețe supuse proprietari îndrituiți și fără vreo categorie. A trecut în aceleași liste persoane fără măsură și tot pe acel țel. A lăsat netrecuți în listele electorale un număr însemnat de scopul lui. A schimbat în ramul decanicesc președinții și mädularile, cu aceeași zece luni, șapte implinitori de dregători până acum, numai spre a putea ajunge la sediul la Fălticeni, acuzându-le că „au prefăcut în administrația ținutului, în curs de împreună cu alți mari proprietari față de neregulile autorităților ținutului Suceava, cu era interesat de obținerea unui loc în Divanul țării, el protesta la 8 iulie 1857 era un patriot adevărat și un sprijinitor al unirii. Din aceste sentimente și pentru că După convocarea Adunărilor ad-hoc, vornicul Iorgu Vârnăv Liteanu a dovedit că întoarcerea grabnică²².*

Liteni. Iar când Liteanu a plecat să-și viziteze sora bolnavă, la Văratec, i s-a cerut făcut scândăloase liniștii publicului”²¹. Sub pretextul încercării de a stopa epidemia

1858 la 8000 de galbeni²⁹ și era formată din circa 9500 de hectare de teren arabil, pășuni și păduri. Sume importante se adăugau și din exploatarea morilor de pe apa Șomuzului, dar și din utilizarea velniței dotată cu utilaje noi³⁰ și a podului de peste Suceava, executat în 1856 de Toader Pavel teslarul³¹.

În curtea amplă de la la Liteni dispunea de un conac cu etaj, probabil operă a tatălui său, și de diverse anexe gospodărești. Tot acolo se găsea biserica „Sf. Nicolae”, ctitorie din 1782 a bunicului său, ce a îndeplinit rolul de necropolă³² a familiei și a deservit nevoile comunității. Împreună cu soția și sora sa, Eupraxia, a contribuit la repararea acoperișului uneia din bisericile mănăstirii Vorona - Botoșani, situată la zece kilometri de Liteni, și la înnoirea picturii interioare³³.

La 18 ianuarie 1871, ora unsprezece din zi, vornicul Iorgu Vârnăv Liteanu a murit în conacul său de la Liteni³⁴. Avea 69 de ani. Soția sa, Anastasia, i-a mai supraviețuit încă doisprezece ani. Conform dorinței sale testamentare³⁵, moșiile Corni și Rotunda au intrat în posesia lui Alexandru Vârnăv Liteanu, iar Litenii de Sus și Runcu au devenit proprietăți ale lui Iorgu Vârnăv Liteanu - fiul.

Una dintre cele cinci fete ale lui Iorgu Vârnăv Liteanu, Elena-numită și Eliza, căsătorită cu Eugen Cristescu, s-a remarcat în anii Războiului de Independență prin forța pe care a dovedit-o în strângerea de bunuri și bani, în beneficiul militarilor români. În aceeași perioadă, a fost condus Spitalul mobil de la Turnu Măgurele³⁶, unde au fost îngrijiți o parte din răniții evacuați de pe frontul bulgăresc. Văduvă de tânără, fără copii, cu o avere semnificativă, a fost afectată de o stare depresivă de durată. Fratele său, Alexandru, parlamentar în mai multe mandate, a solicitat Tribunalului Iași, în 1892 declararea surorii sale „în stare de alienațiune mintală” și preluarea administrării bunurilor, ceea ce instanța de judecată i-a admis³⁷.

Unul dintre cei doi băieți ai lui Iorgu Vârnăv Liteanu, botezat tot Iorgu, de către Catinca Canano³⁸, s-a născut la 30 august 1840³⁹. În casă era alintat Iorgu, în cercurile de apropiată a fost cunoscut cu prenumele George, iar ca diplomat i s-a spus Gheorghe. Pentru părinții lui a rămas mereu „Iorgu cel mic”⁴⁰. Împreună cu fratele său, Alexandru, a urmat Pensionul lui Jordan din Sărărie⁴¹. Apoi a plecat în Franța, unde s-a specializat în studii juridice. Concomitent cu activitățile derivate din acest

1858 la 8000 de galbeni²⁹ și era formată din circa 9500 de hectare de teren arabil, pășuni și păduri. Sume importante se adăugau și din exploatarea morilor de pe apa Șomuzului, dar și din utilizarea velniței dotată cu utilaje noi³⁰ și a podului de peste Suceava, executat în 1856 de Toader Pavel teslarul³¹.

În curtea amplă de la la Liteni dispunea de un conac cu etaj, probabil operă a tatălui său, și de diverse anexe gospodărești. Tot acolo se găsea biserica „Sf. Nicolae”, ctitorie din 1782 a bunicului său, ce a îndeplinit rolul de necropolă³² a familiei și a deservit nevoile comunității. Împreună cu soția și sora sa, Eupraxia, a contribuit la repararea acoperișului uneia din bisericile mănăstirii Vorona - Botoșani, situată la zece kilometri de Liteni, și la înnoirea picturii interioare³³.

La 18 ianuarie 1871, ora unsprezece din zi, vornicul Iorgu Vârnăv Liteanu a murit în conacul său de la Liteni³⁴. Avea 69 de ani. Soția sa, Anastasia, i-a mai supraviețuit încă doisprezece ani. Conform dorinței sale testamentare³⁵, moșiile Corni și Rotunda au intrat în posesia lui Alexandru Vârnăv Liteanu, iar Litenii de Sus și Runcu au devenit proprietăți ale lui Iorgu Vârnăv Liteanu - fiul.

Una dintre cele cinci fete ale lui Iorgu Vârnăv Liteanu, Elena-numită și Eliza, căsătorită cu Eugen Cristescu, s-a remarcat în anii Războiului de Independență prin forța pe care a dovedit-o în strângerea de bunuri și bani, în beneficiul militarilor români. În aceeași perioadă, a fost condus Spitalul mobil de la Turnu Măgurele³⁶, unde au fost îngrijiți o parte din răniții evacuați de pe frontul bulgăresc. Văduvă de tânără, fără copii, cu o avere semnificativă, a fost afectată de o stare depresivă de durată. Fratele său, Alexandru, parlamentar în mai multe mandate, a solicitat Tribunalului Iași, în 1892 declararea surorii sale „în stare de alienațiune mintală” și preluarea administrării bunurilor, ceea ce instanța de judecată i-a admis³⁷.

Unul dintre cei doi băieți ai lui Iorgu Vârnăv Liteanu, botezat tot Iorgu, de către Catinca Canano³⁸, s-a născut la 30 august 1840³⁹. În casă era alintat Iorgu, în cercurile de apropiată a fost cunoscut cu prenumele George, iar ca diplomat i s-a spus Gheorghe. Pentru părinții lui a rămas mereu „Iorgu cel mic”⁴⁰. Împreună cu fratele său, Alexandru, a urmat Pensionul lui Jordan din Sărărie⁴¹. Apoi a plecat în Franța, unde s-a specializat în studii juridice. Concomitent cu activitățile derivate din acest

²⁹ *Actes et documents...*, vol. VII, 1892, p. 995, nr. 2233.

³⁰ ANIs, *Colecția Documente*, pachet 1061, nr. 119.

³¹ *Ibidem*, nr. 116.

³² *Urmașilor mei...*, p. 331.

³³ N. Iorga, *op. cit.*, vol. XVI, 1906, p. 262. Istoricul greșea când afirma că Iorgu Vârnăv Liteanu era fiul

Vârnăv, fiul lui Ioan Vârnăv (idem, „Rolul fraților Vârnăv în renașterea românească”, în *RI*, nr. 8 - 10, 1919, p. 75).

³⁴ ANSv, *Colecția Stare civilă. Primăria comunei Liteni*, dosar 1871/1, p. 50.

³⁵ *Buletinul deciziunilor Curței de Casație și de Justiție a României*, vol. 50/2 (1911-1912), București, 1912, pp. 1182 - 1183.

³⁶ *DIR. Războiul de independență*, vol. V, București, EARPR, 1953, nr. 10, 309, 406, 595, 760.

³⁷ *MOF*, 19 ian. 1892, p. 6160.

³⁸ Liviu Papuc și Olga Iordache, *op. cit.*, p. 331.

³⁹ *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, EARSR, 1979, p. 907.

⁴⁰ Liviu Papuc și Olga Iordache, *op. cit.*, p. 331.

⁴¹ Rudolf Șuțu, *Iașii de odinioară*, vol. II, Iași, 1928, p. 242.

²⁹ *Actes et documents...*, vol. VII, 1892, p. 995, nr. 2233.

³⁰ ANIs, *Colecția Documente*, pachet 1061, nr. 119.

³¹ *Ibidem*, nr. 116.

³² *Urmașilor mei...*, p. 331.

³³ N. Iorga, *op. cit.*, vol. XVI, 1906, p. 262. Istoricul greșea când afirma că Iorgu Vârnăv Liteanu era fiul postelnicului Ioan Vârnăv (*Ibidem*, p. 261). De asemenea, îl confunda pe acesta cu Iordache –Ghedeon Vârnăv, fiul lui Ioan Vârnăv (idem, „Rolul fraților Vârnăv în renașterea românească”, în *RI*, nr. 8 - 10, 1919, p. 75).

³⁴ ANSv, *Colecția Stare civilă. Primăria comunei Liteni*, dosar 1871/1, p. 50.

³⁵ *Buletinul deciziunilor Curței de Casație și de Justiție a României*, vol. 50/2 (1911-1912), București, 1912, pp. 1182 - 1183.

³⁶ *DIR. Războiul de independență*, vol. V, București, EARPR, 1953, nr. 10, 309, 406, 595, 760.

³⁷ *MOF*, 19 ian. 1892, p. 6160.

³⁸ Liviu Papuc și Olga Iordache, *op. cit.*, p. 331.

³⁹ *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, EARSR, 1979, p. 907.

⁴⁰ Liviu Papuc și Olga Iordache, *op. cit.*, p. 331.

⁴¹ Rudolf Șuțu, *Iașii de odinioară*, vol. II, Iași, 1928, p. 242.

statut, a frecventat cercurile literare ale Academiei Stanislas din Nancy. De exemplu, a rămas consemnată în arhivă participarea sa la ședința din 28 decembrie 1861, unde a prezentat un studiu referitor la cartea *Valvedre* scrisă de George Sand⁴².

Întors în țară, Iorgu Vârnăv Liteanu-fiul, a îndeplinit funcții la tribunalul Ilfov. Deși s-a spus că a fost și prefect de Putna, această afirmație nu se confirmă. De asemenea, între 1 ianuarie - 5 mai 1870, a funcționat ca secretar general la Ministerul Instrucțiunii și al Cultelor⁴³. Până la intrarea în diplomatie, Iorgu a făcut o pasiune din critica literară. Roadele muncii sale, articole pe tema operei lui Vasile Alecsandri, au fost publicate⁴⁴ în revista „*Convorbiri literare*” între anii 1871 - 1877. Îi plăcea să cugete, să scrie și să comunice. Alecsandri însuși sublinia despre cititul său că „*e foarte inteligent și-mi place să vorbesc cu el*”⁴⁵. A fost membru al Societății „*Junimea*”⁴⁶.

Dar ceea ce l-a consacrat deplin în spațiul public pe Iorgu Vârnăv Liteanu a fost cariera diplomatică. Războiul de Independență a creat situații geo-politice noi în Europa. La 8 februarie 1878, în momente complicate pentru țară, ministrul de Externe al României, Mihail Kogălniceanu i-a trimis lui Liteanu o telegramă în care se arătau printre altele: „*O parte din țara noastră ni se reclama, Besserabia. Toți fiii sunt datori să o apere (...). Alecsandri este desemnat pentru a merge la Roma (...). De câte ori am crezut că țara are nevoie de capacități, m-am adresat la dumneata. Pururea ai refuzat și rău ai făcut (...). Vin dar și acum a mă adresa la D-ta și ați propune de a merge la Berlin în misiune diplomatică, fie în mod statornic, fie în mod provisor. Crede-mă, nu refuza!*”⁴⁷. De această dată n-a mai refuzat. În aceeași zi, Iorgu Vârnăv Liteanu i-a răspuns ministrului: „*Primesc cu mulțumire sarcina propusă*”. Așa începea deceniul de activitate diplomatică boierul de la Liteni.

Acceptul său era poate și urmarea experienței pe care o câștigase ca membru în Comisia tarifului vamal de la Viena, unde a reprezentat bine interesele țării. Așa se explică decorarea sa, la 1 ianuarie 1878, de către domnitorul Carol I⁴⁸, cu ordinul Steaua României, în grad de Mare Cruce.

În cei zece ani de activitate diplomatică la Berlin (între 1878 și 1880, ca agent diplomatic și între 1880 - 1888, ca trimis extraordinar și ministru plenipotențiar), Iorgu Vârnăv Liteanu a fost prins în vârtejul unor probleme dificile pentru România: recunoașterea Independenței de către principalele state ale Europei, delimitarea granițelor cu Bulgaria, recunoașterea regatului, chestiunea Dunării, răscumpărarea căilor ferate, problema evreilor, aderarea la Tripla Alianță⁴⁹ etc.

⁴² G. Thomas, „*La conference litteraire Stanislas*”, în *Memoires de l'Academie de Stanislas*, serie 5, tome XIV, Nancy, 1897, p. 247. Un an mai târziu, este amintit și fratele său, Alexandru.

⁴³ *Anuarul oficial al Ministerului Instrucțiunii și Cultelor*, București, 1908, p. 5.

⁴⁴ N. Iorga, *Istoria literaturii românești contemporane*, București, 1934, p. 195 și 243 (nota 4).

⁴⁵ „*Scrisori de la Vasile Alecsandri*”, în *CvL*, an XXIX, nr. 6, 1895, p. 580.

⁴⁶ *Convorbiri literare*, volum editat Pavel Florea, Iași, EJ, 1973, p. 400.

⁴⁷ Vasile Kogălniceanu, *loc. cit.*

⁴⁸ *MOF*, 1/13 ianuarie 1878, p.2.

⁴⁹ Pentru o mai bună delimitare a acestor probleme, a se vedea la Gh. N. Căzan și S. Rădulescu - Zoner, *România și Tripla Alianță*, București, EE, 1979.

⁴² G. Thomas, „*La conference litteraire Stanislas*”, în *Memoires de l'Academie de Stanislas*, serie 5, tome XIV, Nancy, 1897, p. 247. Un an mai târziu, este amintit și fratele său, Alexandru.

⁴³ *Anuarul oficial al Ministerului Instrucțiunii și Cultelor*, București, 1908, p. 5.

⁴⁴ N. Iorga, *Istoria literaturii românești contemporane*, București, 1934, p. 195 și 243 (nota 4).

⁴⁵ „*Scrisori de la Vasile Alecsandri*”, în *CvL*, an XXIX, nr. 6, 1895, p. 580.

⁴⁶ *Convorbiri literare*, volum editat Pavel Florea, Iași, EJ, 1973, p. 400.

⁴⁷ Vasile Kogălniceanu, *loc. cit.*

⁴⁸ *MOF*, 1/13 ianuarie 1878, p.2.

⁴⁹ Pentru o mai bună delimitare a acestor probleme, a se vedea la Gh. N. Căzan și S. Rădulescu - Zoner, *România și Tripla Alianță*, București, EE, 1979.

Stea României, în grad de Mare Cruce.

În cei zece ani de activitate diplomatică la Berlin (între 1878 și 1880, ca agent diplomatic și între 1880 - 1888, ca trimis extraordinar și ministru plenipotențiar), Iorgu Vârnăv Liteanu a fost prins în vârtejul unor probleme dificile pentru România: recunoașterea Independenței de către principalele state ale Europei, delimitarea granițelor cu Bulgaria, recunoașterea regatului, chestiunea Dunării, răscumpărarea căilor ferate, problema evreilor, aderarea la Tripla Alianță⁴⁹ etc.

Dar ceea ce l-a consacrat deplin în spațiul public pe Iorgu Vârnăv Liteanu a fost cariera diplomatică. Războiul de Independență a creat situații geo-politice noi în Europa. La 8 februarie 1878, în momente complicate pentru țară, ministrul de Externe al României, Mihail Kogălniceanu i-a trimis lui Liteanu o telegramă în care se arătau printre altele: „*O parte din țara noastră ni se reclama, Besserabia. Toți fiii sunt datori să o apere (...). Alecsandri este desemnat pentru a merge la Roma (...). De câte ori am crezut că țara are nevoie de capacități, m-am adresat la dumneata. Pururea ai refuzat și rău ai făcut (...). Vin dar și acum a mă adresa la D-ta și ați propune de a merge la Berlin în misiune diplomatică, fie în mod statornic, fie în mod provisor. Crede-mă, nu refuza!*”⁴⁷. De această dată n-a mai refuzat. În aceeași zi, Iorgu Vârnăv Liteanu i-a răspuns ministrului: „*Primesc cu mulțumire sarcina propusă*”. Așa începea deceniul de activitate diplomatică boierul de la Liteni.

Acceptul său era poate și urmarea experienței pe care o câștigase ca membru în Comisia tarifului vamal de la Viena, unde a reprezentat bine interesele țării. Așa se explică decorarea sa, la 1 ianuarie 1878, de către domnitorul Carol I⁴⁸, cu ordinul Steaua României, în grad de Mare Cruce.

În cei zece ani de activitate diplomatică la Berlin (între 1878 și 1880, ca agent diplomatic și între 1880 - 1888, ca trimis extraordinar și ministru plenipotențiar), Iorgu Vârnăv Liteanu a fost prins în vârtejul unor probleme dificile pentru România: recunoașterea Independenței de către principalele state ale Europei, delimitarea granițelor cu Bulgaria, recunoașterea regatului, chestiunea Dunării, răscumpărarea căilor ferate, problema evreilor, aderarea la Tripla Alianță⁴⁹ etc.

statut, a frecventat cercurile literare ale Academiei Stanislas din Nancy. De exemplu, a rămas consemnată în arhivă participarea sa la ședința din 28 decembrie 1861, unde a prezentat un studiu referitor la cartea *Valvedre* scrisă de George Sand⁴².

Întors în țară, Iorgu Vârnăv Liteanu-fiul, a îndeplinit funcții la tribunalul Ilfov. Deși s-a spus că a fost și prefect de Putna, această afirmație nu se confirmă. De asemenea, între 1 ianuarie - 5 mai 1870, a funcționat ca secretar general la Ministerul Instrucțiunii și al Cultelor⁴³. Până la intrarea în diplomatie, Iorgu a făcut o pasiune din critica literară. Roadele muncii sale, articole pe tema operei lui Vasile Alecsandri, au fost publicate⁴⁴ în revista „*Convorbiri literare*” între anii 1871 - 1877. Îi plăcea să cugete, să scrie și să comunice. Alecsandri însuși sublinia despre cititul său că „*e foarte inteligent și-mi place să vorbesc cu el*”⁴⁵. A fost membru al Societății „*Junimea*”⁴⁶.

În privința hotărârilor adoptate la Berlîn în 1878, agentul nostru diplomatic nota că marile puteri au decis în funcție de propriile lor interese⁵⁰. Mai mult, se făceau presiuni mari pe plan extern pentru introducerea în Constituție a principiului egalității cetățenilor, indiferent de religie. Aceasta era calea, „dacă vom să scăpăm de diplomația europeană și să ne reluăm libera dispozițiune a destinelor noastre”⁵¹.

Tratative de durată s-au purtat și pe tema navigației pe Dunăre. Ca stat independent, cu ieșire la Marea Neagră, România dorea instituirea propriului control asupra mărfurilor care tranzitau teritoriul său, pe cale fluvială. Austro - Ungaria se opunea și avea în acest sens sprijinul tacit al lui Bismarck⁵². De asemenea, prin notele diplomatice transmise ministrului nostru de Externe, Sturdza, pe parcursul anului 1883, Liteanu arăta că Rusia amenința să-și rezerve toate drepturile asupra brațului Chilia⁵³.

Și celelalte chestiuni i-au consumat o energie considerabilă. Aflat într-o comunicare continuă cu superiorii săi de la București, trimisul nostru extraordinar la Berlîn a reușit adesea să atenueze pozițiile rigide ale unora dintre state, uzând chiar de relațiile personale de prietenie pe care le-a dezvoltat în timp. Deși lucra bine, a atras asupra sa antipatii, atât din interior, cât și din exterior. Încă din 1886, în anumite cercuri de la București se vorbea de înlocuirea lui⁵⁴. A mai rezistat doi ani, până la instalarea guvernului condus de Theodor Rosetti. La 28 octombrie 1888, Iorgu Vîrnav Liteanu i-a prezentat împăratului german scrisorile de rechemare în țară⁵⁵. Ajuns la București, a fost primit de rege și decorat⁵⁶. Așa se încheia cariera sa diplomatică.

Pe întregul parcurs diplomatic de un deceniu, Iorgu Vîrnav Liteanu a fost decorat cu cele mai înalte distincții ale statului român și german, după cum urmează: - 7 septembrie 1878, ordinul „*Steaua României*” în grad de Mare Comandor⁵⁷;

- 27 mai 1882, ordinul „*Coroana României*” în grad de Mare Cruce⁵⁸;
- 12 septembrie 1884, ordinul „*Steaua României*” în grad de Mare Ofițer⁵⁹;
- 1887, Ordinul Coroana Germaniei în grad de Mare Cruce⁶⁰;
- 27 octombrie 1888, ordinul „*Coroana României*” în grad de Mare Cruce⁶¹;
- Ordinul „*Albert de Bavaria*”⁶², la o dată neprecizată.

⁵⁰ V. Moisuc, I. Calafeteanu, *Afirmarea statelor naționale independente unitare din centrul și sud - estul Europei (1821-1923)*, București, EARSR, 1979, p. 85.

⁵¹ N. Basilescu, *Contribuțiuni la înțelegerea art. 7 și 5 din Constituțiune*, București, 1897, p. 94.

⁵² C. Ardeleanu, *Evoluția intereselor economice și politice britanice la gurile Dunării*, Brăila, Edit. Istros, 2008, p. 188.

⁵³ A. Ciupală și colab., *Documente diplomatice române*, seria I, vol. XI (1883), București, EAR, 2006, nr. 34.

⁵⁴ Ziarul „*Epoca*”, 20 decembrie 1886, p. 2.

⁵⁵ Ziarul „*Epoca*”, 30 nov. 1888, p. 1.

⁵⁶ *MOF*, 29 oct. 1888, p. 3897.

⁵⁷ *Ibidem*, 12/24 sept. 1878, p. 5175.

⁵⁸ Titu Maiorescu, *Însemnări zilnice*, vol. II, București, 1939, p. 70.

⁵⁹ *MOF*, 21 sept. 1884, p. 3025.

⁶⁰ Ziarul „*Epoca*”, 4 apr. 1887, p. 2.

⁶¹ *Ibidem*, 28 oct. 1888, p. 3897.

⁶² Însemnare pe actul de deces.

În privința hotărârilor adoptate la Berlîn în 1878, agentul nostru diplomatic nota că marile puteri au decis în funcție de propriile lor interese⁵⁰. Mai mult, se făceau presiuni mari pe plan extern pentru introducerea în Constituție a principiului egalității cetățenilor, indiferent de religie. Aceasta era calea, „dacă vom să scăpăm de diplomația europeană și să ne reluăm libera dispozițiune a destinelor noastre”⁵¹. Tratative de durată s-au purtat și pe tema navigației pe Dunăre. Ca stat independent, cu ieșire la Marea Neagră, România dorea instituirea propriului control asupra mărfurilor care tranzitau teritoriul său, pe cale fluvială. Austro - Ungaria se opunea și avea în acest sens sprijinul tacit al lui Bismarck⁵². De asemenea, prin notele diplomatice transmise ministrului nostru de Externe, Sturdza, pe parcursul anului 1883, Liteanu arăta că Rusia amenința să-și rezerve toate drepturile asupra brațului Chilia⁵³.

Și celelalte chestiuni i-au consumat o energie considerabilă. Aflat într-o comunicare continuă cu superiorii săi de la București, trimisul nostru extraordinar la Berlîn a reușit adesea să atenueze pozițiile rigide ale unora dintre state, uzând chiar de relațiile personale de prietenie pe care le-a dezvoltat în timp. Deși lucra bine, a atras asupra sa antipatii, atât din interior, cât și din exterior. Încă din 1886, în anumite cercuri de la București se vorbea de înlocuirea lui⁵⁴. A mai rezistat doi ani, până la instalarea guvernului condus de Theodor Rosetti. La 28 octombrie 1888, Iorgu Vîrnav Liteanu i-a prezentat împăratului german scrisorile de rechemare în țară⁵⁵. Ajuns la București, a fost primit de rege și decorat⁵⁶. Așa se încheia cariera sa diplomatică.

Pe întregul parcurs diplomatic de un deceniu, Iorgu Vîrnav Liteanu a fost decorat cu cele mai înalte distincții ale statului român și german, după cum urmează: - 7 septembrie 1878, ordinul „*Steaua României*” în grad de Mare Comandor⁵⁷;

- 27 mai 1882, ordinul „*Coroana României*” în grad de Mare Cruce⁵⁸;
- 12 septembrie 1884, ordinul „*Steaua României*” în grad de Mare Ofițer⁵⁹;
- 1887, Ordinul Coroana Germaniei în grad de Mare Cruce⁶⁰;
- 27 octombrie 1888, ordinul „*Coroana României*” în grad de Mare Cruce⁶¹;
- Ordinul „*Albert de Bavaria*”⁶², la o dată neprecizată.

⁵⁰ V. Moisuc, I. Calafeteanu, *Afirmarea statelor naționale independente unitare din centrul și sud - estul Europei (1821-1923)*, București, EARSR, 1979, p. 85.

⁵¹ N. Basilescu, *Contribuțiuni la înțelegerea art. 7 și 5 din Constituțiune*, București, 1897, p. 94.

⁵² C. Ardeleanu, *Evoluția intereselor economice și politice britanice la gurile Dunării*, Brăila, Edit. Istros, 2008, p. 188.

⁵³ A. Ciupală și colab., *Documente diplomatice române*, seria I, vol. XI (1883), București, EAR, 2006, nr. 34.

⁵⁴ Ziarul „*Epoca*”, 20 decembrie 1886, p. 2.

⁵⁵ Ziarul „*Epoca*”, 30 nov. 1888, p. 1.

⁵⁶ *MOF*, 29 oct. 1888, p. 3897.

⁵⁷ *Ibidem*, 12/24 sept. 1878, p. 5175.

⁵⁸ Titu Maiorescu, *Însemnări zilnice*, vol. II, București, 1939, p. 70.

⁵⁹ *MOF*, 21 sept. 1884, p. 3025.

⁶⁰ Ziarul „*Epoca*”, 4 apr. 1887, p. 2.

⁶¹ *Ibidem*, 28 oct. 1888, p. 3897.

⁶² Însemnare pe actul de deces.

După 1888, până la moarte, fostul diplomat s-a dedicat administrării moșiei de la Liteni. Rezultatele pozitive obținute aici au generat admirația contemporanilor. A participat cu mostre din grâul propriu la Expoziția universală de la Paris, din 1900, și a obținut medalia de aur⁶³.

Problemele de sănătate i se accentuau. El încerca să nu trădeze această stare. Într-un astfel de moment, a fost vizitat de cunoscutul cărturar Artur Gorovei, pe atunci judecător, cu scopul de a-i autentifica o donație. „*Casa era o clădire veche, cu ziduri groase și odăi nalte, este o mărturie a belșugului în care trăia boierimea noastră cu un veac în urmă. Un părete întreg al sufrageriei din această curte mare, e prins de un frumos tablou, pe care-i zugrăvită familia bătrânului Vârnăv-Liteanu, vechiul stăpân al acestei moșii (...). În pragul cancelariei lui, călduroasă și plină de lumină, m-a întâmpinat cu un zâmbet dulce și dătător de încredere, omul acela scurt și slab, care atâta vreme a reprezentat țara la Berlin, unde a zâmbit împăratului și atâtor diplomați.*

Mă așteptam la o oarecare măreție, din partea unui om care și-a dus traiul în mijlocul unei lumi așa de mari; mă așteptam la răceala cu care e îndreptățit să primească un mare boier, bătrân, bogat, cu un trecut glorios, pe un tânăr judecător, necunoscut în lumea din care boierul nu a ieșit niciodată (...). Dar a fost destul să se uite în ochii mei, să-mi întindă mîna și să-mi vorbească primele cuvinte, pentru ca în aceeași clipă să mă simt în largul meu. Și astfel, de unde eram hotărât să plec spre casă cu primul tren, am rămas peste noapte în casa boierului de la Liteni, și am rămas și a doua zi”⁶⁴.

Fără familie, fără urmași direcți, a căutat să-i răsplătească pe cât mai mulți din cei ce i-au fost aproape, la Liteni: avocați, administratori, țărani, rude. Prin testamentul întocmit la 5 mai 1901, îl desemna ca moștenitor pe strănepotul său, Alexandru Constantin Crupenschi, fiul lui Constantin Crupenschi și al Luciei Crupenschi - născută Vârnăv, nepoată de frate. Mai dispunea ca după moartea să se achite pentru un an impozitele țăranilor ce lucrau pe moșia sa cu contract agricol. Acelorași li se puneau la dispoziție gratuit pentru trei ani 200 de fălci de teren arabil. La finalul actului amintit îl ruga pe moștenitorul său: „*să adauge numele Liteanu pe lângă al său, să aibă dragoste pentru acest colț de pământ, să se îngrijească de acareturi, de casă de biserică, de mormânturi, să fie bun și milostiv pentru servitori și pentru sătenii mei, ajutându-i la nevoie și la nenorocirile lor*”⁶⁵.

La 23 martie 1905, ora 11⁵⁵, Iorgu Vârnăv Liteanu - fiul murea de pneumonie în conacul său de la Liteni. Avea 65 de ani. Peste câteva zile, satul și puținii prieteni statornici l-au condus pe ultimul drum, spre cripta familială din biserica „Sf. Nicolae”.

Spre sfârșitul anilor 70 din secolul trecut, cu prilejul unor reparații efectuate în acest locaș de cult, osemintele Vârnavilor au fost scoase din biserică, și reînhumate în mormântul Anastasiei Vârnăv, aflat în dreptul altarului. Prin distrugerea pietrelor

⁶³ Journal d'agriculture pratique, tome II, Paris, 1900, p. 324.

⁶⁴ Artur Gorovei, Crizimi, Iași, 1921, pp. 118 - 119.

⁶⁵ C. Pătrașcu, P. Tofan, Bisericile creștin - ortodoxe de pe raza orașului Liteni, Liteni, 2008, pp. 46 - 48.

⁶³ Journal d'agriculture pratique, tome II, Paris, 1900, p. 324.
⁶⁴ Artur Gorovei, Crizimi, Iași, 1921, pp. 118 - 119.
⁶⁵ C. Pătrașcu, P. Tofan, Bisericile creștin - ortodoxe de pe raza orașului Liteni, Liteni, 2008, pp. 46 - 48.

Spre sfârșitul anilor 70 din secolul trecut, cu prilejul unor reparații efectuate în acest locaș de cult, osemintele Vârnavilor au fost scoase din biserică, și reînhumate în mormântul Anastasiei Vârnăv, aflat în dreptul altarului. Prin distrugerea pietrelor

statornici l-au condus pe ultimul drum, spre cripta familială din biserica „Sf. Nicolae”.
 La 23 martie 1905, ora 11⁵⁵, Iorgu Vârnăv Liteanu - fiul murea de pneumonie în conacul său de la Liteni. Avea 65 de ani. Peste câteva zile, satul și puținii prieteni

sătenii mei, ajutându-i la nevoie și la nenorocirile lor”⁶⁵.
 casă de biserică, de mormânturi, să fie bun și milostiv pentru servitori și pentru său, să aibă dragoste pentru acest colț de pământ, să se îngrijească de acareturi, de actului amintit îl ruga pe moștenitorul său: „*să adauge numele Liteanu pe lângă al puneau la dispoziție gratuit pentru trei ani 200 de fălci de teren arabil. La finalul un an impozitele țăranilor ce lucrau pe moșia sa cu contract agricol. Acelorași li se născută Vârnăv, nepoată de frate. Mai dispunea ca după moartea să se achite pentru întocmit la 5 mai 1901, îl desemna ca moștenitor pe strănepotul său, Alexandru Constantin Crupenschi, fiul lui Constantin Crupenschi și al Luciei Crupenschi - ce i-au fost aproape, la Liteni: avocați, administratori, țărani, rude. Prin testamentul Fără familie, fără urmași direcți, a căutat să-i răsplătească pe cât mai mulți din cei rămas și a doua zi*”⁶⁴.

casă cu primul tren, am rămas peste noapte în casa boierului de la Liteni, și am aceeași clipă să mă simt în largul meu. Și astfel, de unde eram hotărât să plec spre uite în ochii mei, să-mi întindă mîna și să-mi vorbească primele cuvinte, pentru ca în necunoscut în lumea din care boierul nu a ieșit niciodată (...). Dar a fost destul să se primească un mare boier, bătrân, bogat, cu un trecut glorios, pe un tânăr judecător, mijlocul unei lumi așa de mari; mă așteptam la răceala cu care e îndreptățit să mijlocul unei lumi așa de mari; mă așteptam la răceala cu care e îndreptățit să

Mă așteptam la o oarecare măreție, din partea unui om care și-a dus traiul în diplomați.
 care atâta vreme a reprezentat țara la Berlin, unde a zâmbit împăratului și atâtor m-a întâmpinat cu un zâmbet dulce și dătător de încredere, omul acela scurt și slab, stăpân al acestei moșii (...). În pragul cancelariei lui, călduroasă și plină de lumină, un frumos tablou, pe care-i zugrăvită familia bătrânului Vârnăv-Liteanu, vechiul un veac în urmă. Un părete întreg al sufrageriei din această curte mare, e prins de groase și odăi nalte, este o mărturie a belșugului în care trăia boierimea noastră cu judecător, cu scopul de a-i autentifica o donație. „*Casa era o clădire veche, cu ziduri un astfel de moment, a fost vizitat de cunoscutul cărturar Artur Gorovei, pe atunci Problemele de sănătate i se accentuau. El încerca să nu trădeze această stare. Într-*

a obținut medalia de aur”⁶³.
 participat cu mostre din grâul propriu la Expoziția universală de la Paris, din 1900, și Liteni. Rezultatele pozitive obținute aici au generat admirația contemporanilor. A După 1888, până la moarte, fostul diplomat s-a dedicat administrării moșiei de la

de mormânt din interior, o parte a istoriei acestor boieri a dispărut în neant, împreună cu ceea ce au realizat: fapte bune sau rele, dar omenești!

Keywords: *Vârnav family, Liteni, vornic Iorgu Vârnav Liteanu, Gheorghe Vârnav Liteanu the diplomat, will.*

TWO MOLDAVIANS BOYARS: IORGU VÂRNAV LITEANU - FATHER AND SON

(Summary)

Mentioned for the first time in the XVIth century, they climbed the social hierarchy by marrying the right person and by speculating the political opportunities of that time. Among the notable representatives of this family were Iorgu Liteanu - father and son. Iorgu Vârnav (1802 - 1871), father, from Liteni, was the son of Enache Vârnav and of Maria Cantacuzino Pașcanu. He was a member of the Ellective Assembly of Moldavia and candidate to rule the country.

His son, Iorgu (George, Gheorghe) Vârnav Liteanu made himself noticed by his diplomatic career. He studied in France and after a brief career as a clerk he represented, for a decade, Romania at Berlin (between 1878 and 1880 as a diplomatic agent, and from 1880 to 1888 as an extraordinary dispatched and minister plenipotentiary), in a period complicated enough for international relations. For his work he received the highest distinctions on behalf of both the Romanian and German states.

Having a romantic disposition, Iorgu Vârnav Liteanu - fiul, was also a talented literary critic. He preoccupied as well for the well - being of peasants from Liteni, his estate as stated in his will dated from May 5th 1901. He died in 1905, at the age of 65.

Mentioned for the first time in the XVIth century, they climbed the social hierarchy by marrying the right person and by speculating the political opportunities of that time. Among the notable representatives of this family were Iorgu Liteanu - father and son. Iorgu Vârnav (1802 - 1871), father, from Liteni, was the son of Enache Vârnav and of Maria Cantacuzino Pașcanu. He was a member of the Ellective Assembly of Moldavia and candidate to rule the country.

His son, Iorgu (George, Gheorghe) Vârnav Liteanu made himself noticed by his diplomatic career. He studied in France and after a brief career as a clerk he represented, for a decade, Romania at Berlin (between 1878 and 1880 as a diplomatic agent, and from 1880 to 1888 as an extraordinary dispatched and minister plenipotentiary), in a period complicated enough for international relations. For his work he received the highest distinctions on behalf of both the Romanian and German states.

Having a romantic disposition, Iorgu Vârnav Liteanu - fiul, was also a talented literary critic. He preoccupied as well for the well - being of peasants from Liteni, his estate as stated in his will dated from May 5th 1901. He died in 1905, at the age of 65.

(Summary)

TWO MOLDAVIANS BOYARS: IORGU VÂRNAV LITEANU - FATHER AND SON

Keywords: *Vârnav family, Liteni, vornic Iorgu Vârnav Liteanu, Gheorghe Vârnav Liteanu the diplomat, will.*

de mormânt din interior, o parte a istoriei acestor boieri a dispărut în neant, împreună cu ceea ce au realizat: fapte bune sau rele, dar omenești!

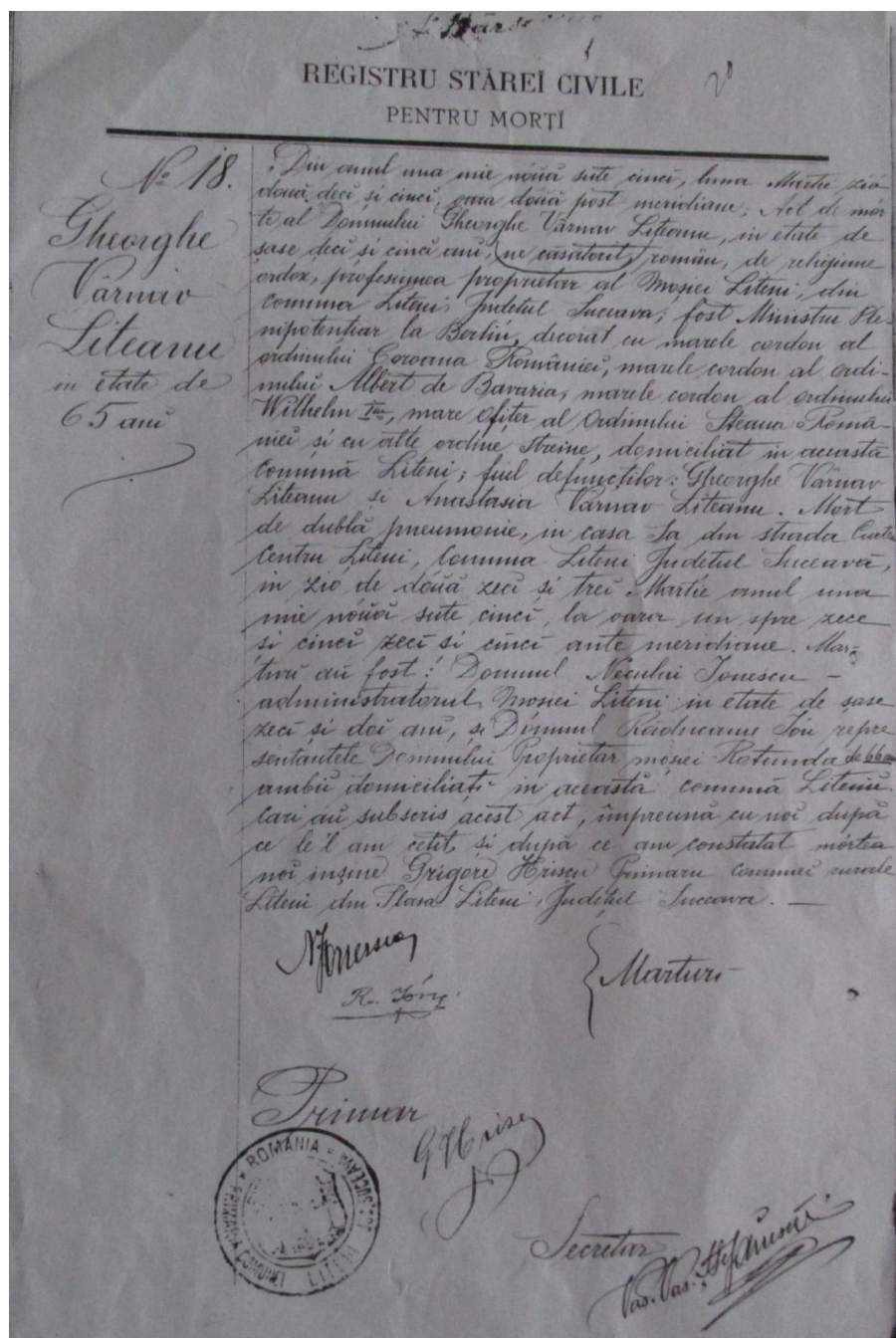

Biserica Sf. Nicolae - Liteni. Mormântul Anastasiei Vârnav Liteanu (unde au fost depuse și osemintele celor doi boieri Iorgu Vârnav Liteanu.)

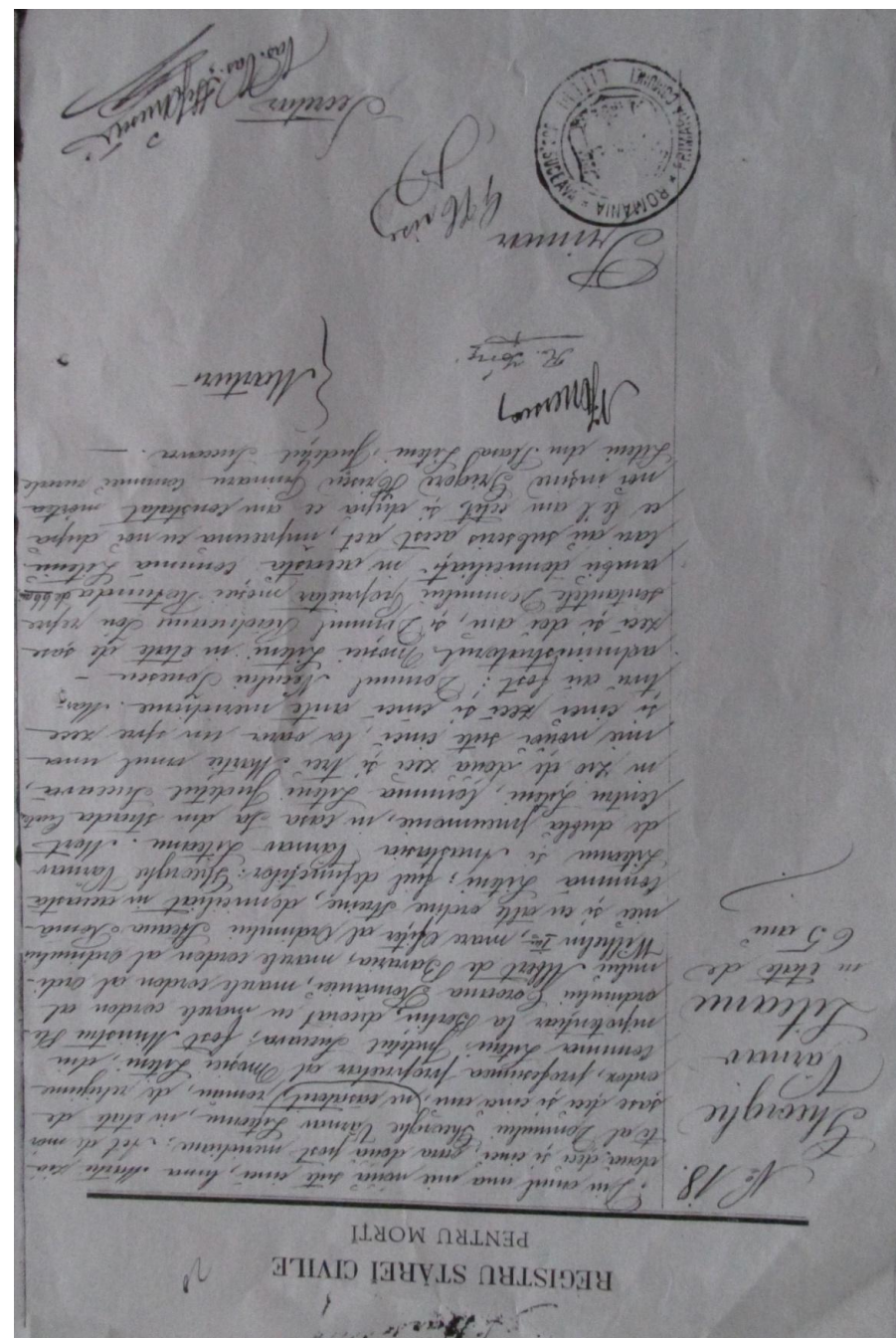

Biserica Sf. Nicolae - Liteni. Mormântul Anastasiei Vârnav Liteanu (unde au fost depuse și osemintele celor doi boieri Iorgu Vârnav Liteanu.)

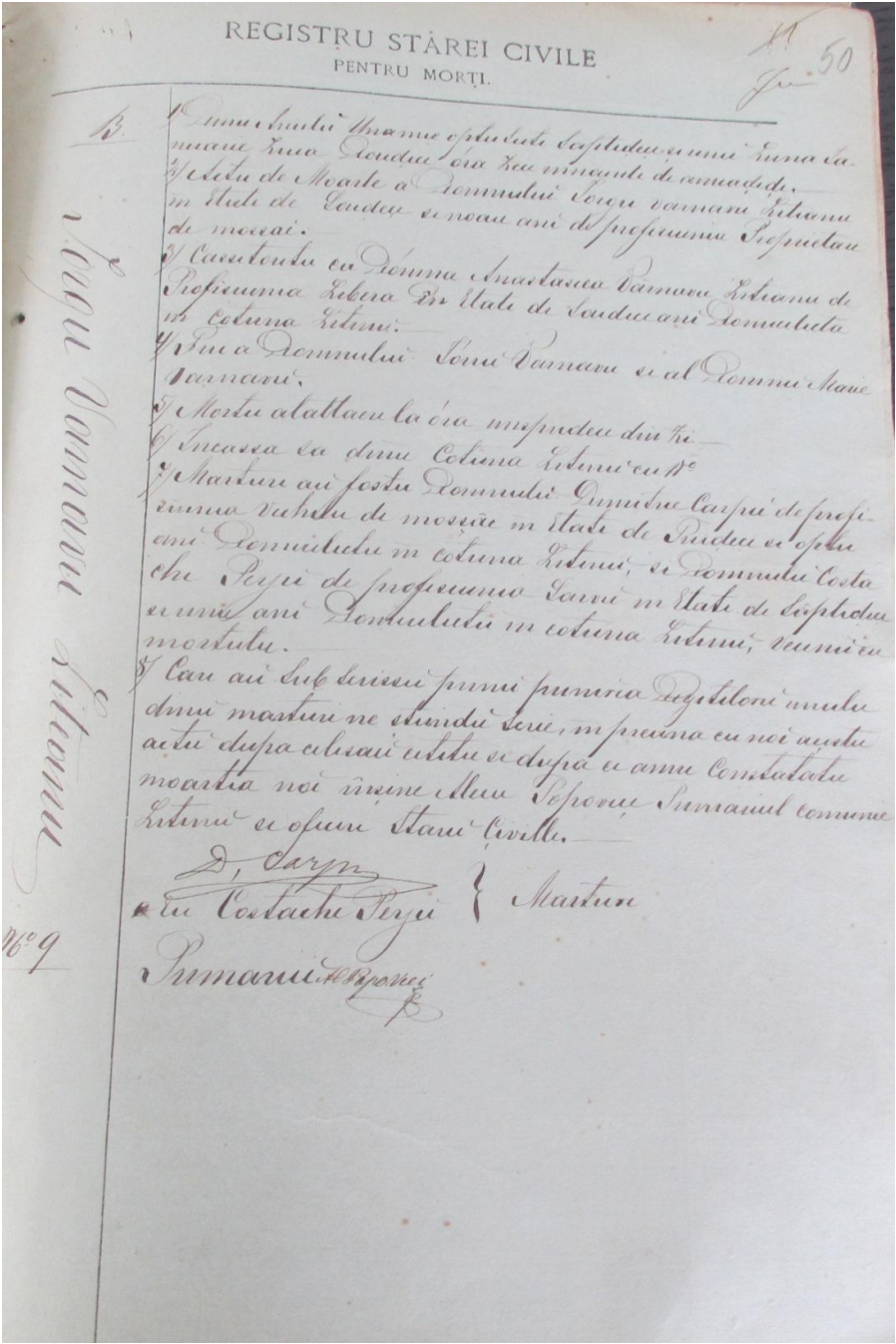
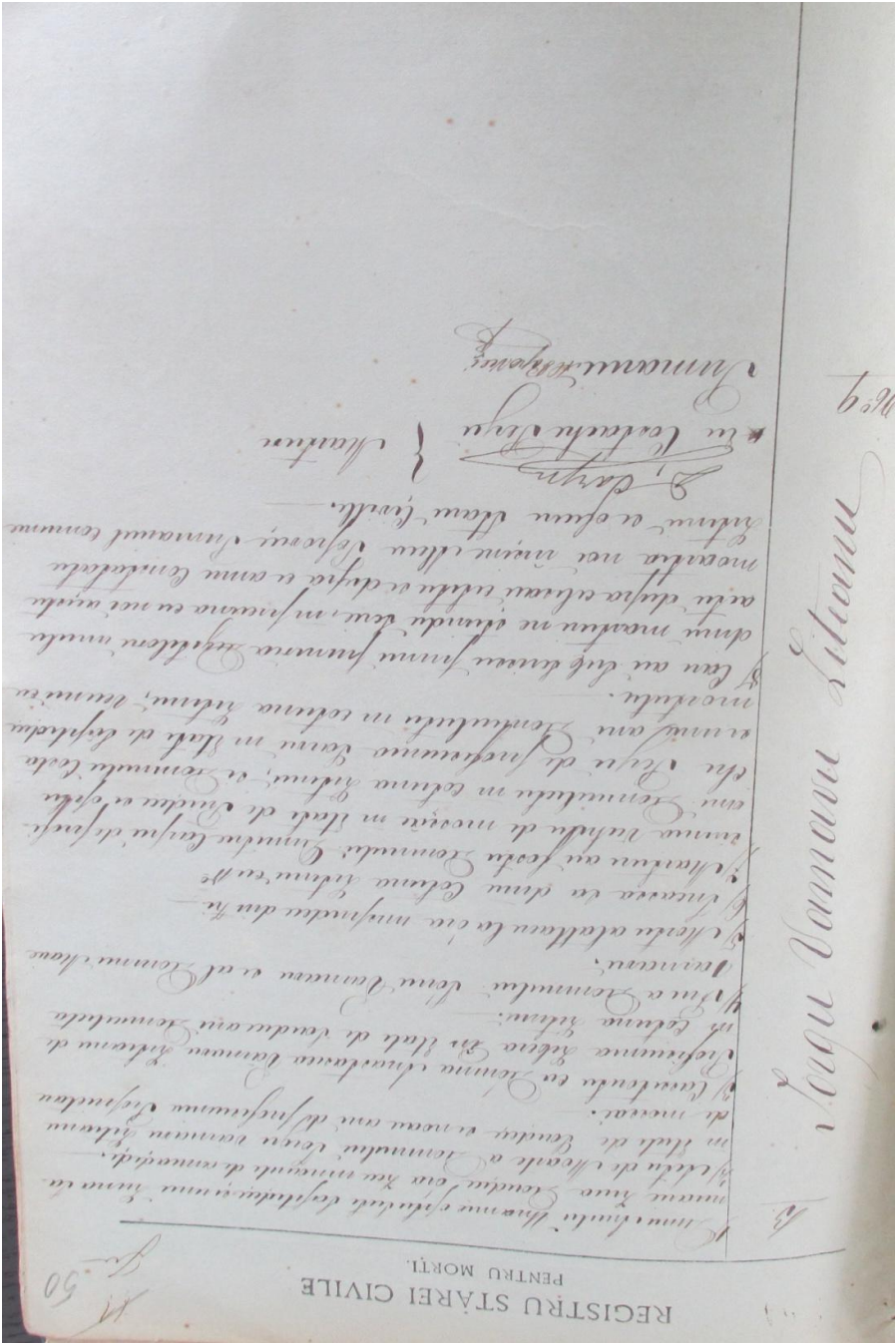
Actul de deces al vornicului Iorgu Vărnăv Liteanu
(ANSv, Colecția Stare civilă. Primăria comunei Litenei,
dosar 1871/1, p. 50.)

Actul de deces al vornicului Iorgu Vărnăv Liteanu
(ANSv, Colecția Stare civilă. Primăria comunei Litenei,
dosar 1871/1, p. 50.)

Actul de deces al diplomatului Iorgu Vârnav Liteanu
(Primăria Liteni, Registre de stare civilă, 1905, fila 21.)

Actul de deces al diplomatului Iorgu Vârnav Liteanu
(Primăria Liteni, Registre de stare civilă, 1905, fila 21.)